

CZU: 343.352:343.16

CONSIDERAȚII GENERALE ASUPRA RĂSPUNDERII EXECUTORULUI JUDECĂTORESC ÎN MATERIE PENALĂ

*Stanislav COPEȚCHI, Roman TALMACI**

Universitatea de Stat din Moldova,

**Președintele Uniunii Naționale a Executorilor Judecătorești*

În prezentul studiu sunt punctate unele aspecte în materia ce vizează răspunderea penală a executorului judecătoresc. Sunt etalate, cu titlu exemplificativ, normele din Partea specială a Codului penal sub a căror incidență poate să cadă comportamentul ilegal al executorului judecătoresc manifestat în exercitarea atribuțiilor sale de serviciu. Se arată că începând cu 23 iulie 2010 executorul judecătoresc nu mai are statut de funcționar public, ci de persoană investită de stat să îndeplinească activități de interes public. Se argumentează că modificarea statutului extrapenal al executorului judecătoresc din funcționar public în persoană investită de stat să îndeplinească activități de interes public nu a avut niciun impact asupra încadrării juridico-penale a faptelor infracționale comise de executorul judecătoresc în legătura cu această calitate în sfera publică. S-a arătat că excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu (art.328 CP RM) este infracțiunea cel mai des imputabilă executorilor judecătorești, lucru condiționat, probabil, de statutul funcțional al acestora.

Cuvinte-cheie: *răspundere penală, executor judecătoresc, persoană publică, persoană cu funcție de răspundere, liber profesionist, exces de putere, infracțiuni conexe corupției.*

GENERAL CONSIDERATIONS ON THE BAILIFF'S LIABILITY IN CRIMINAL MATTER

In the present study there are some points in the matter regarding the criminal responsibility of the bailiff. As an example, the rules of the Special Part of the Criminal Code are displayed, under which incidence may fall the bailiff's illegal behavior manifested in the performance of his duties. It appears that as from July 23, 2010, the bailiff no longer has the status of a civil servant, but is a person in the state's hands, who is vested by the state to carry out activities of public interest. It is argued that the amendment of the extra criminal status of the bailiff from a civil servant to a person, vested by the state to carry out activities of public interest had no impact on the legal-criminal classification of the criminal offenses committed by the bailiff in connection with this function in the public sphere. It has been shown that power excess and excess of official authority (art. 328 Criminal Code of RM) is the crime mostly attributable to bailiffs, which is probably due to their functional status.

Keywords: *criminal liability, bailiff, public person, an official, freelancer, excess of power, offences related to corruption.*

Introducere

Punerea în executare a hotărârilor emise de judecători constituie faza finală și, totodată, obligatorie a procesului de aplicare a legii. La această etapă executorul judecătoresc apare pe post de figură principală. Acesta este abilitat, conform legii, să transpună în practică cele înscrise în conținutul actelor aplicative emise. Pe de o parte, în postura de persoană publică (în sensul legii penale) executorul judecătoresc este obligat să-și îndeplinească atribuțiile în conformitate cu legea, evitând abuzuri și excese în realizarea sarcinilor sale. Pe de altă parte, este inadmisibilă exercitarea unor influențe arbitrare în activitatea executorului judecătoresc, în special de către organele de drept, ceea ce poate determina consecințe negative la punerea în executare a hotărârilor judecătorești.

Rezultate și discuții

1. Ab initio, vom puncta asupra tipologiei infracțiunilor unde executorul judecătoresc poate să apară pe post de subiect al infracțiunii. Așadar, convențional acestea pot fi divizate în: **a)** infracțiuni contra bunei desfășurări a activității în sfera publică; **b)** alte infracțiuni.

La prima categorie atribuim infracțiunile specifice, comise în legătură cu calitatea executorului judecătoresc de persoană publică, și anume: abuzul de putere sau abuzul de serviciu (art.327 din Codul penal al Republicii Moldova (în continuare – CP RM [1])), excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu (art.328 CP RM), neglijența în serviciu (art.329 CP RM), falsul în acte publice (art.332 CP RM).

La cea de-a doua categorie atribuim acele infracțiuni care nu sunt comise strict în sfera publică, ci în alte sfere, dar care au tangență cu statutul special al executorului judecătoresc și care sunt fezabile de comitere de către executorul judecătoresc în virtutea atribuțiilor conferite acestuia prin lege: evaziunea fiscală (art.244 CP RM), obținerea ilegală și/sau divulgarea informațiilor ce constituie secret comercial sau bancar (art.245¹⁰ CP RM), însușirea, înstrăinarea în cazurile nepermise de lege, tăinuirea bunurilor gajate, înghețate, luate în leasing, sechestrate sau confiscate (art.251 CP RM) etc.

Precizăm că, potrivit art.270 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova [2], în cazurile infracțiunilor săvârșite de executorii judecătorești urmărirea penală este exercitată de procuror.

În fine, considerăm necesar de a menționa că alin.(3) art.319 din Codul contravențional (în continuare – C.contr. RM [3]) stabilește răspunderea pentru efectuarea actelor de executare silită de către altă persoană decât executorul judecătoresc.

Constatăm că respectiva normă contravențională sancționează fapta unei persoane care practică activitatea de executare a documentelor executorii, însă fără a deține licența corespunzătoare eliberată de Ministerul Justiției al Republicii Moldova. În acest sens, potrivit alin.(1) art.21 din Codul de executare al Republicii Moldova, nr.443 din 24.12.2004 (în continuare – CE RM [4]), executorul judecătoresc este unica persoană autorizată să efectueze executarea silită a documentelor executorii. La fel, în conformitate cu art.2 din Legea Republicii Moldova cu privire la executorii judecătorești, nr.113 din 17.06.2010 (în continuare – Legea RM nr.113/2010 [5]), doar executorul judecătoresc licențiat poate efectua executarea silită. De asemenea, în acord cu art.12 din legea nominalizată, licența pentru activitatea de executor judecătoresc se eliberează de ministrul justiției pe un termen nelimitat, la cererea persoanei, conform hotărârii Comisiei de licențiere. Datele despre licența eliberată se includ în Registrul executorilor judecătorești. Forma licenței este aprobată de Ministerul Justiției.

Nefiind o activitate de întreprinzător (fapt prevăzut tranșant la alin.(2) art.2 din Legea RM nr.113/2010), practicarea fără drept a activității caracteristice executorului judecătoresc nu poate antrena răspunderea în baza art.263 alin.(1) C.contr. RM și nici în baza art.241 CP RM (articole ce sancționează practicarea ilegală a activității de întreprinzător).

De menționat că norma de la alin.(3) art.319 C.contr. RM este specială în raport cu norma de la art.54¹ C.contr. RM, care stabilește răspunderea pentru practicarea unei profesii sau a unei activități, alta decât activitatea de întreprinzător, fără deținerea licenței sau a altei autorizații, dacă legea prevede ca obligatorie deținerea acesteia.

2. În alt context, consemnăm că până la adoptarea și intrarea în vigoare a Legii RM nr.113/2010 executorul judecătoresc avea statut de funcționar public, fapt statuat clar la alin.(2) art.13 din Legea Republicii Moldova cu privire la sistemul de executare silită, nr.204 din 06.07.2006 (actualmente abrogată [6]). Suplimentar, acest lucru rezultă din următoarele prevederi din legea enunțată: executorul judecătoresc își desfășoară activitatea în cadrul oficiului de executare (alin.(4) art.13); oficiile de executare sunt subdiviziuni subordonate administrativ și organizatoric Departamentului de executare (alin.(1) art.7). În acord cu pct.1 din Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Regulamentului și structurii Departamentului de executare a deciziilor judiciare, nr.312 din 15.03.2002 (actualmente abrogată [7]), Departamentul de executare de pe lângă Ministerul Justiției este organul de specialitate al administrației publice, abilitat cu executarea nemijlocită a deciziilor judiciare și exercitarea activității de probațiune.

Din textul prevederilor citate se desprinde următoarea concluzie: până la data intrării în vigoare a Legii RM nr.113/2010 (23 iulie 2010) executorul judecătoresc avea statut de funcționar public, adică de salariat în cadrul unei autorități publice însărcinat cu executarea unei funcții publice.

Per a contrario, începând cu 23 iulie 2010 executorul judecătoresc nu mai are statut de funcționar public, ci de persoană investită de stat să îndeplinească activități de interes public. Acest lucru se desprinde clar din prevederile Legii RM nr.113/2010. La concret, potrivit alin.(1) art.2 din legea nominalizată, executorul judecătoresc este persoană fizică investită de stat cu competența de a îndeplini activități de interes public prevăzute de lege.

Că astăzi executorul judecătoresc nu este funcționar public reiese și din alte prevederi ale Legii RM nr.113/2010, printre care cele ce vizează: admiterea în profesia de executor judecătoresc, drepturile și obligațiile sale, activitatea executorului judecătoresc, actul ce conferă dreptul de a practica activitatea de executor judecătoresc, organele profesionale ale executorilor judecătorești și, nu în ultimul rând, modul de retribuire a activității desfășurate de executorul judecătoresc.

Așadar, din 23 iulie 2010 statutul executorului judecătoresc a fost echivalat, pe bună dreptate, cu statutul avocaților, notarilor, administratorilor autorizați, experților judiciari, mediatorilor, interpreților și traducătorilor antrenați de Consiliul Superior al Magistraturii, de Ministerul Justiției, de organele procuraturii, de organele de urmărire penală sau instanțele judecătorești. Cu alte cuvinte, alături de avocați, mediatorii etc., executorii judecătorești au devenit liberi profesioniști, fapt susținut cu vehemență și în literatura de specialitate [8, p.107]. În postura de liberi profesioniști aceștia nu pot fi catalogați drept funcționari publici. Cei drept, statutul executorului judecătoresc de liber profesionist este unul special, fapt rezultat din prevederile legale ce prescriu activitatea acestuia. De exemplu, în corespundere cu regula generală, executorul judecătoresc nu poate să refuze în intentarea procedurii de executare, decât dacă nu este prezent vreunul din temeiurile de refuz prevăzute la art.61 CE RM. Același lucru rezultă din prevederea de la alin.(4) art.2 din Legea RM nr.113/2010, în corespundere cu care executorul judecătoresc nu poate refuza executarea unui act dat în competența sa, decât în cazurile și în condițiile stabilite de lege.

După această digresiune, deloc neglijabilă pentru incursiunea de față, constatăm că modificarea statutului juridic al executorului judecătoresc în Republica Moldova nu a influențat semnificativ asupra procesului de aplicare a legii penale cazurilor concrete din practica judiciară atunci când tocmai executorul judecătoresc apărea pe post de subiect activ al infracțiunii.

In concreto, remarcăm că până la data de 03.02.2012 (momentul intrării în vigoare a Legii Republicii Moldova pentru modificarea și completarea unor acte legislative, nr.245 din 02.12.2011 (în continuare – Legea RM nr.245/2011 [9])) Codul penal al Republicii Moldova opera doar cu noțiunile „persoană cu funcție de răspundere” și „persoană cu funcție de demnitate publică”. Prin legea sus-indicată, Codul penal a fost completat cu o noțiune nouă, și anume: „persoană publică”, care a devenit funcțională începând cu 03 februarie 2012. De consemnat că, în acord cu definiția persoanei publice, înscrise la alin.(2) art.123 CP RM, aceasta presupune următoarele categorii: funcționarul public, inclusiv funcționarul public cu statut special (colaboratorul serviciului diplomatic, al serviciului vamal, al organelor apărării, securității naționale și ordinii publice, altă persoană care deține grade speciale sau militare); angajatul autorităților publice autonome sau de reglementare, al întreprinderilor de stat sau municipale, al altor persoane juridice de drept public; angajatul din cabinetul persoanelor cu funcții de demnitate publică; persoana autorizată sau investită de stat să presteze în numele acestuia servicii publice sau să îndeplinească activități de interes public.

Din textul de lege citat se desprinde că, în sensul legii penale, executorul este persoană publică; or, *supra* am demonstrat că acesta este persoană investită de stat să îndeplinească activități de interes public. Iar persoana investită de stat să îndeplinească activități de interes public, așa cum rezultă din definiția citată mai sus, este o categorie a persoanei publice.

Mai mult, confruntând cadrul legal penal cu cel extrapenal (în special, Legea RM nr.113/2010), deducem că executorul judecătoresc, în calitate de persoană investită de stat să îndeplinească activități de interes public, în sensul legii penale, începând cu 03 februarie 2012 cumulează calitatea de **persoană cu funcție de răspundere** și cea de **persoană publică**. În context, precizăm că aceste două noțiuni sunt de factură penală. Totodată, accentuăm că până la data de 03 februarie 2012 (până la intrarea în vigoare a Legii RM nr.245/2011 care a introdus în Codul penal noțiunea „persoană publică”), în sensul legii penale, executorul judecătoresc era catalogat drept **persoană cu funcție de răspundere**. Tot statut de persoană cu funcție de răspundere avea executorul judecătoresc după intrarea în vigoare a Legii RM nr.113/2010 (a legii care a modificat statutul extrapenal al executorului din funcționar public în liber profesionist).

Prin urmare, modificarea statutului extrapenal al executorului judecătoresc din funcționar public în persoană investită de stat să îndeplinească activități de interes public (liber profesionist cu statut special) nu a avut niciun impact asupra încadrării juridico-penale a faptelor infracționale comise de executorul judecătoresc în legătura cu această calitate în sfera publică. Acesta a fost și a rămas a fi persoană cu funcție de răspundere.

Nu de aceeași părere a fost instanța de judecată într-o speță din practica judiciară invocând faptul că executorul judecătoresc, la data comiterii faptei imputate (19.01.2011) nu avea calitatea de persoană cu funcție de răspundere, acesta fiind inclus în postura de subiect al excesului de putere sau al depășirii atribuțiilor de serviciu odată cu introducerea în legea penală a conceptului „persoană publică” [10]. O asemenea abordare judiciară pare cu totul deplasată, întrucât excludea executorul judecătoresc din sfera răspunderii pentru comiterea coruperii pasive, abuzului de serviciu, excesului de putere sau depășirii atribuțiilor de serviciu, neglijenței în serviciu și falsului în actele publice, în perioada de la modificarea statutului extrapenal al execu-

rului judecătoresc din funcționar public în liber profesionist (23 iulie 2010) până la introducerea în legea penală a persoanei publice în calitate de subiect al infracțiunii (03 februarie 2012).

Că executorul judecătoresc este și în continuare persoană cu funcție de răspundere ne-o mărturisește dispoziția normei de la alin.(1) art.2 din Legea nr.113/2010, în conformitate cu care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, executorul judecătoresc este exponentul puterii de stat. În același timp, potrivit alin.(1) art.123 CP RM, prin persoană cu funcție de răspundere se înțelege persoana căreia, într-o întreprindere, instituție, organizație de stat sau a administrației publice locale ori într-o subdiviziune a lor, i se acordă, permanent sau provizoriu, prin stipularea legii, prin numire, alegere sau în virtutea unei însărcinări, anumite drepturi și obligații în vederea exercitării funcțiilor autorității publice sau a acțiunilor administrative de dispoziție ori organizatorico-economice. Cu atât mai mult, executorul judecătoresc era persoană cu funcție de răspundere atunci când acesta avea statut de funcționar public în cadrul unei autorități publice.

Reiterăm că după modificările legislative din 02.12.2011 și intrate în vigoare la 03.02.2012, în Codul penal al Republicii Moldova a fost introdus un nou subiect activ al infracțiunii (cu calități speciale) – persoana publică. Totodată, legiuitorul moldav a decis să păstreze și noțiunea „persoană cu funcție de răspundere”, deși noua noțiune, cea de „persoană publică” este într-atât de largă, încât cuprinde și conceptul „persoanei cu funcție de răspundere”, fapt statuat și în literatura de specialitate [11, p.176].

În același context, precizăm că anterior modificărilor operate, Capitolul XV din Partea specială a Codului penal (capitol ce incriminează, *inter alia*, coruperea pasivă, abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, neglijența în serviciu etc.) era intitulat „Infracțiuni comise de persoane cu funcție de răspundere”. De asemenea, în dispoziția normelor incriminatoare din acest capitol în calitate de subiect al numitelor infracțiuni era specificată persoana cu funcție de răspundere. În rezultatul amendamentelor survenite, titulatura Capitolului XV din Partea specială a Codului penal a fost redenumită din „Infracțiuni comise de persoane cu funcție de răspundere” în „Infracțiuni contra bunei desfășurări a activității în sfera publică”. Pe cale de consecință, în majoritatea dispozițiilor normelor de incriminare amplasate în cadrul capitolului nominalizat, noțiunea „persoană cu funcție de răspundere” a fost substituită cu noțiunea „persoană publică”. *In concreto*, modificările au vizat normele ce incriminează infracțiunile de corupție, precum și unele infracțiuni conexe corupției (abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, neglijența în serviciu). Astfel, deși în Capitolul XV din Partea specială a Codului penal legiuitorul a înlocuit, în linii mari, cele două noțiuni, atribuind persoanei publice un conținut cu mult mai cuprinzător decât persoanei cu funcție de răspundere, incluzând-o pe ultima în prima categorie, totuși, acesta a decis să păstreze, în lipsa unei justificări, noțiunea „persoană cu funcție de răspundere” în Partea generală a Codului penal, în Capitolul XIII „Înțelesul unor termeni sau expresii utilizate în Codul penal”, precum și în cadrul unor norme incriminatoare înscrise în unele capitole din Partea specială a Codului penal, inclusiv în trei articole din Capitolul XV al acesteia.

În cele din urmă, concluzionăm că executorul judecătoresc, în condițiile actuale, în sensul legii penale a Republicii Moldova, are o dublă calitate: **a)** de persoană cu funcție de răspundere și **b)** de persoană publică. În ce ne privește, nu putem susține o atare poziție legislativă. Considerăm că legiuitorul urmează să renunțe definitiv la conceptul de „persoană cu funcție de răspundere”, avându-se în vedere că noțiunea „persoană publică” înglobează în sine conceptul „persoană cu funcție de răspundere”, fapt enunțat *supra*. Dublarea termenilor care pot fi suprapuși după conținut nu poate decât să derute cel abilitat cu aplicarea legii penale în procesul de încadrare a faptelor infracționale.

Cert este că în ipoteza infracțiunilor de corupere pasivă, abuz de putere sau abuz de serviciu, exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, precum și de neglijență în serviciu, executorul judecătoresc apare în postura de persoană publică (în sensul alin.(2) art.123 CP RM), adică de persoană investită de stat să îndeplinească activități de interes public. Teoretic, în alte cazuri, acesta ar putea să apară în postura de persoană cu funcție de răspundere sau să cumuleze cele două calități (atunci când ambele sunt indicate în textul normei de incriminare).

Practica judiciară demonstrează însă că, de fapt, executorul judecătoresc evoluează, în cele mai dese cazuri, pe post de subiect al infracțiunilor conexe corupției, adică pe post de persoană publică. Printre aceste fapte infracționale evidențiem: abuzul de putere sau abuzul de serviciu (art.327 CP RM), excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu (art.328 CP RM), precum și neglijența în serviciu (art.329 CP RM).

3. În ultima perioadă surprindem un avânt serios de intentare a cauzelor penale în privința executorilor judecătorești în baza art.328 CP RM, adică pentru excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu. De remarcat că în legislațiile penale ale mai multor state străine nu există norme separate care să incrimineze în mod distinct excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, așa cum o face legiuitorul moldav. În cazul acestor legislații excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu constituie modalități alternative de exprimare a abuzului de serviciu, fiind deci reunite sub egida unuia și aceluiași articol (alături de abuzul de putere sau de abuzul de serviciu). Bunăoară, norma de la art.297 din Codul penal al României în redacția din 2009 [12], intitulat „Abuzul în serviciu”, cuprinde în sine atât abuzul de putere sau abuzul de serviciu, cât și excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, în sensul art.327 și 328 CP RM. Constatăm că, de fapt, poziția legiuitorului moldav de a defalca abuzul de serviciu în două norme de incriminare separate este de sorginte sovietică. Remarcăm că cele două articole au pătruns în legea penală a Republicii Moldova prin filieră rusă. Practic în toate statele ex-membre ale fostei Uniuni Sovietice există norme similare cu cele de la art.327 și 328 CP RM.

În linii generale, diferența dintre abuzul de putere sau abuzul de serviciu și excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu rezidă în următoarele:

a) abuzul de putere sau abuzul de serviciu constă în „folosirea situației de serviciu”, adică în săvârșirea unor acțiuni sau inacțiuni care decurg din atribuțiile de serviciu ale făptuitorului și care sunt în limitele competenței sale de serviciu (sublinierea ne aparține – *n.a.*) [13, p.897; 14, p.860; 15]. În contrast, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu presupune realizarea unor acțiuni care depășesc în mod vădit limitele drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege, adică care depășesc limitele competenței sale de serviciu. Cu privire la acest aspect, în doctrină se punctează: „Sub aspectul laturii obiective, dacă e să ne referim la deosebirea principală dintre infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.328 CP RM și infracțiunea specificată la alin.(1) art.327 CP RM, atunci remarcăm că, în primul caz, făptuitorul își întrece competența, depășind limitele drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege. În opoziție, în ipoteza infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.327 CP RM, cele săvârșite de făptuitor nu exced limitele competenței lui de serviciu” [13, p.906; 14, p.869];

b) în cazul abuzului de putere sau abuzului de serviciu elementul material constă în săvârșirea faptei prejudiciabile care poate lua forma acțiunii sau inacțiunii, în timp ce în ipoteza excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu fapta prejudiciabilă poate să se exprime doar în manifestarea unui comportament activ, nu și pasiv. Or, este cu neputință săvârșirea unui exces de putere prin manifestarea unui comportament pasiv. *Volens nolens* excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu implică săvârșirea unor acțiuni.

Așa cum am menționat *supra*, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu (art.328 CP RM) este infracțiunea cel mai des imputabilă executorilor judecătorești. Acest lucru este condiționat, probabil, de statutul funcțional al acestora. *In concreto*, în esență, așa cum rezultă din prevederile art.1 și 2 din Legea RM nr.113/2010, precum și ale art.21 CE RM, executorul judecătoresc este persoana fizică investită de stat cu competența de a efectua executarea silită a documentelor executorii. Fiind investit cu atribuții de executare a documentelor executorii, prin activitatea sa executorul judecătoresc urmărește realizarea drepturilor creditorului recunoscute prin hotărâre judecătorească, prin orice modalitate prevăzută de lege. Evident, executarea unor documente executorii de către executorul judecătoresc, de regulă, creează un disconfort pentru debitor. În unele cazuri chiar, debitorul consideră că prin executarea documentelor executorii în care este vizat îi sunt încălcate drepturile și interesele sale, considerent din care acesta apreciază activitatea executorului judecătoresc ca fiind realizată cu depășirea atribuțiilor de serviciu, motiv pentru care și sesizează organele procuraturii.

O asemenea ipoteză nu este exclusă. Într-adevăr, executorului judecătoresc, ca de altfel oricărei persoane publice (în sensul legii penale), îi este interzis să exercite atribuțiile de serviciu prin realizarea unor acțiuni care depășesc vădit limitele acestor atribuții. Încălcarea unei asemenea interdicții poate antrena răspunderea penală în baza art.328 CP RM (atunci când săvârșirea acțiunilor ce depășesc vădit limitele drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege duce la cauzarea unor daune în proporții considerabile intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice) sau răspunderea contravențională în baza art.313 C.contr. RM (atunci când săvârșirea acțiunilor ce depășesc vădit limitele drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege nu duce la cauzarea urmărilor prejudiciabile sus-indicate).

Practica judiciară demonstrează însă că în privința executorilor judecătorești, deseori, sunt intentate, neînțemeiat, dosare penale în baza art.328 CP RM, adică pe faptul excesului de putere sau al depășirii atribuțiilor de serviciu soldat cu cauzarea unor daune în proporții considerabile intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice.

La concret, la o analiză atentă a cazurilor practice în care executorul judecătoresc figurează în postura de subiect activ al excesului de putere sau al depășirii atribuțiilor de serviciu constatăm următoarele: **a)** cele mai multe cauze penale intentate în privința executorilor judecătorești „ajung pe masa” instanțelor de judecată; **b)** în repetate rânduri, însă, pe aceste cauze instanțele de judecată emit sentințe de achitare pe motivul lipsei elementelor componenței de infracțiune (elementelor constitutive).

Acest lucru demonstrează că unele persoane abilitate cu aplicarea legii penale apreciază eronat prezența excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu în acțiunile executorilor judecătorești. În unele cazuri chiar se constată că organul de urmărire penală intenționează dosare penale în baza art.328 CP RM în lipsa clară a elementelor componenței de infracțiune. De exemplu, într-o speță din practica judiciară instanța de judecată l-a achitat pe inculpatul C.R. învinuit de comiterea infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.328 CP RM. În fapt, instanța a reținut: *potrivit rechizitoriului, inculpatul C.R. a fost învinuit că la data de 19.01.2011, ora 17.00, având calitatea de executor judecătoresc și fiind persoană cu funcție de răspundere, la propunerea lui S.I., sub pretextul de a inventaria moștenirea defunctului N.C., depășind în mod vădit limitele drepturilor prevăzute de art.7 din Legea Republicii Moldova privind executorii judecătorești, nr.113 din 17.06.2010, în lipsa unui document executoriu, a pătruns ilegal în gospodăria și locuința acestuia, unde locuiau membrii familiei lui, filmând și fotografiind bunurile din casă.* În motivarea soluției sale de achitare a inculpatului instanța a reținut următoarele: *inculpatul C.R., în calitatea sa de executor judecătoresc, s-a deplasat cu S.I. la domiciliul bunei ultimului cu care, în prealabil, încheiaseră un contract de prestare a serviciilor, având drept obiect constatarea faptelor și stărilor de fapt privind moștenirea lăsată de către defunctul N.C. Atât părțile vătămate, cât și martorii audiați în instanță au confirmat faptul că inculpatul C.R. s-a prezentat că este executor judecătoresc și că a venit la solicitarea lui S.I. cu scopul de a stabili ce avere a rămas după decesul lui N.C. Prin urmare, scopul deplasării inculpatului C.R., în calitatea sa de executor judecătoresc, la domiciliul părților vătămate a fost de a constata fapte și stări de fapt, nu însă de a executa careva documente executorii.* De asemenea, ca reacție la învinuirea înaintată inculpatului instanța a punctat că „nu au suport legal afirmațiile din învinuirea lui C.R., precum că acesta ar fi acționat în lipsa unui document executoriu, întrucât constatarea faptelor și stărilor de fapt de către executorul judecătoresc are loc în afara limitei executării silite a hotărârilor instanțelor de judecată” [16].

Confruntând învinuirea adusă inculpatului C.R. cu cele constatate de instanță în ședința de judecată, surprindem că, de fapt, învinuirea lui C.R. este una abstractă. Despre ce fel de exces de putere poate fi vorba atunci când executorul judecătoresc acționează strict în conformitate cu atribuțiile stabilite prin lege?! Or, legea permite executorilor judecătorești să constate anumite stări de fapt, la cererea persoanei interesate. Tocmai acest drept a și fost exercitat de inculpat, fapt confirmat de părțile vătămate și martori în ședința de judecată și reținut de instanță. Iar exercitarea unui asemenea drept, de către executor, se face în afara procedurii de executare, motiv pentru care acesta a și acționat în lipsa unui document executoriu. Mai mult, în actul de învinuire lipsește trimiterea exactă la norma concretă din Legea RM nr.113/2010 care reglementează dreptul concret al inculpatului în postura de executor judecătoresc, care ar fi fost depășit în mod vădit.

Într-o altă speță din practica judiciară, instanța de judecată l-a achitat pe inculpatul X învinuit în comiterea infracțiunii prevăzute la lit.d) alin.(3) art.328 CP RM (excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu soldate cu urmări grave). Potrivit rechizitoriului, X a fost învinuit, printre altele, pentru faptul că „contrar prevederilor art.74 și 78 din Codul de executare, nu a suspendat procedura de executare a documentului executoriu până la rămânerea definitivă a hotărârii instanței de judecată, deși Curtea Supremă de Justiție a Republicii Moldova a dispus suspendarea executării hotărârii instanței de judecată în baza căreia a fost emis documentul executoriu, dar a dispus transferul sumei cauțiunii de pe contul depozitar al Oficiului de Executare X, mun. Chișinău, în contul BC „Y” SA, pe contul personal al creditorului P.S., cauzând debitorului U.B. urmări grave”. În motivarea soluției sale, instanța de judecată a reținut următoarele: *executarea documentului executoriu exprimată în eliberarea mijloacelor bănești pe contul creditorului P.S., depuse anterior cu titlu de cauțiune, a fost realizată de inculpat până la momentul înștiințării acestuia despre faptul suspendării executării hotărârii instanței de judecată în baza căreia a fost emis documentul executoriu primit spre executare de inculpat* [17].

Într-o altă speță, prin sentința instanței de fond (Judecătoria Buiucani, mun. Chișinău) din 13 februarie 2015 și menținută de instanțele ierarhic superioare, inculpatul R.M. a fost achitat de comiterea infracțiunii prevăzute de alin.(1) art.328 C RM pe motivul că fapta imputată acestuia nu întrunește elementele constitutive. Potrivit rechizitoriului, inculpatul R.M. a fost învinuit că „activând în calitate de executor judecătoresc,

fiind deci persoană publică, în baza cererii reprezentantului BC „X” SA a emis încheierea nr.xxx-1425/13, prin care a primit pentru executare documentul executoriu nr.2PO-815/l din 20.09.2013 emis de către Judecătoria Botanica, mun. Chișinău. În conformitate cu acest document s-a decis încasarea de la D.V. în beneficiul BC „X” SA a sumelor bănești datorate în baza contractului de acordare a creditului și cheltuielile de judecată suportate la achitarea taxei de stat pentru depunerea cererii, în mărime totală de 2848,88 lei. Ulterior, inculpatul R.M., depășind în mod vădit limitele drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege, ignorând prevederile art.63 din Codul de executare, care prevede că „în scopul asigurării executării documentului executoriu, odată cu intentarea procedurii de executare, executorul judecătoresc este în drept: a) să aplice sechestrul pe mijloacele bănești sau pe bunurile debitorului; b) să interzică debitorului de a săvârși anumite acte; c) să interzică altor persoane de a transmite debitorului bunuri sau de a îndeplini față de el alte obligații”, precum și regulile generale de sechestrare a bunurilor prevăzute la art.115 din Codul de executare, a emis încheierile nr.xxx-1425/13 prin care a dispus Ministerului Tehnologiilor Informaționale și Comunicațiilor al Republicii Moldova, Direcției principale Înregistrare a Transportului și Calificare a Conducătorilor Auto aplicarea interdicțiilor de înstrăinare sub orice formă a mijloacelor de transport, care sunt înregistrate cu drept de proprietate după debitorul D.V., iar ÎS „Cadastru” aplicarea interdicției de înstrăinare sub orice formă a bunurilor imobile care sunt înregistrate cu drept de proprietate pe numele debitorului D.V., acțiuni care nu sunt prevăzute de Codul de executare, contravin regulilor generale de sechestrare a bunurilor prevăzute la art.115 din Codul de executare, prin ce a cauzat daune în proporții considerabile intereselor publice, precum și drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale lui D.V”.

În motivarea poziției sale, de achitare a inculpatului, instanța de judecată a reținut următoarele: conform lit.a) și v) alin.(1) art.22 din Codul de executare, executorul judecătoresc este în drept să emită acte procedurale în limitele competenței prevăzute de lege și să interzică instituțiilor de stat, persoanelor cu funcție de răspundere, persoanelor fizice și persoanelor juridice, indiferent de tipul de proprietate și de forma juridică de organizare, efectuarea anumitor acte în privința debitorului sau a bunurilor lui, inclusiv a bunurilor care vor fi dobândite în viitor, care ar putea duce la împiedicarea executării, și să înainteze cerințe executorii persoanelor cu funcție de răspundere în vederea executării eficiente a documentului executoriu. Din aceste considerente, inculpatul, activând în calitate de executor judecătoresc, era în drept să emită încheierile privind aplicarea interdicțiilor în săvârșirea unor acțiuni, iar adoptarea încheierilor menționate ține de competența executorului judecătoresc [18].

Într-adevăr, din speța indicată rezultă că fapta de exces de putere sau de depășire a atribuțiilor de serviciu a fost imputată inculpatului ca rezultat al emiterii de către acesta, în cadrul procedurii de executare, a două încheieri (pe care, cică, nu avea dreptul să le emită) prin care s-a dispus aplicarea interdicțiilor de înstrăinare sub orice formă a mijloacelor de transport și a bunurilor imobile înregistrate cu drept de proprietate pe numele debitorului, D.V., fapt ce a dus la cauzarea unor daune în proporții considerabile drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale acestuia.

În ce ne privește, nu putem susține o asemenea învinuire adusă inculpatului R.M., întrucât este una arbitrară și, cel mai probabil, un caz de învinuire selectivă. Cum poate fi învinuit un executor judecătoresc pentru exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu atunci când acesta își exercită drepturile strict prevăzute de lege și în conformitate cu legea? Or, prevederile Codului de executare al Republicii Moldova conferă executorului judecătoresc dreptul de a aplica interdicții de înstrăinare a bunurilor ce aparțin debitorului. Mai mult, aplicarea respectivelor interdicții nu a fost una arbitrară, ci în vederea executării eficiente a documentului executoriu primit spre executare. Atunci în ce constă excesul de putere imputat inculpatului? Care drepturi prevăzute de lege au fost depășite vădit de către inculpat în procesul executării documentului executoriu? Răspunsul este clar: niciunul. În aceste condiții se fundamentează concluzia că învinuirea adusă inculpatului R.M. este neîntemeiată. La concret, lipsește cu desăvârșire elementul material al infracțiunii. Cu acest prilej, în doctrină se punctează că specific pentru acțiunea prejudiciabilă de depășire a limitelor drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege este că făptuitorul comite o acțiune care nu este în competența lui de serviciu sau în competența exclusivă a lui de serviciu, dar este în competența unei alte persoane sau a unui alt organ ori acțiune care nu se află în competența a niciunei persoane sau a niciunui organ [13, p.905-906; 14, p.868]. De asemenea, potrivit pct.5 din Hotărârea Plenumului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la aplicarea legislației, referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum și neglijența în serviciu”, nr.7 din 15.05.2017, „în cazul excesului de putere sau al depășirii atribuțiilor de serviciu (art.328 CP M), persoana publică, respectiv,

persoana cu funcție de demnitate publică, comite unele acțiuni, în competențele căreia sau în competența exclusivă a căreia nu intră efectuarea actelor de natura celor care ocazional depășirea limitelor drepturilor și atribuțiilor, acordate de lege, împotriva intereselor publice ori private". *Supra* am demonstrat, însă, că inculpatul a acționat în limitele legii, fără a depăși limitele atribuțiilor acordate.

În concluzie, analizând învinuirea adusă inculpatului R.M. (și nu doar), se creează impresia că există o imixtiune în activitatea executorului judecătoresc prin instituirea clară a unor obstacole în calea executării documentelor executorii. O asemenea stare a lucrurilor contravine principiului independenței executorului judecătoresc. În acest sens, conform art.7 CE RM, precum și art.6 din Legea RM nr.113/2010, executorul judecătoresc este independent în activitatea sa și se supune numai legii. Orice imixtiune în activitatea de executare a documentelor executorii este inadmisibilă și atrage răspundere în condițiile legii.

De asemenea, art.6 din Legea RM nr.113/2010 prevede suplimentar următoarele garanții în exercitarea nestingherită de către executor a atribuțiilor acordate prin lege: *a)* în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu, executorul judecătoresc nu poate fi reținut și percheziționat, nefiind posibilă ridicarea actelor și bunurilor legate de realizarea procedurii de executare, decât în cazul în care săvârșește infracțiuni flagrante; *b)* în cazul reținerii executorului judecătoresc sau al pornirii urmăririi penale, organul care a efectuat aceste măsuri este obligat să informeze Ministerul Justiției și Uniunea Națională a Executorilor Judecătorești în decursul a 6 ore; *c)* ridicarea de la executorul judecătoresc a actelor și a bunurilor ce țin de procedura de executare se efectuează doar cu autorizarea judecătorului de instrucție.

În cele din urmă, învedereăm următoarele: pe de o parte, statul este cointeresat în executarea promptă a hotărârilor judecătorești, în acest sens acordând executorilor judecătorești, pe bună dreptate, tot mai multă libertate funcțională în executarea documentelor executorii, fapt dictat, inclusiv, de pierderile în masă a Republicii Moldova la CtEDO pe probleme legate de executarea hotărârilor judecătorești, iar, pe de altă parte, tot statul (în persoana organelor procuraturii) este cel ce creează piedici în executarea hotărârilor judecătorești în termen rezonabil, pe calea intentării unor procese penale în privința executorilor judecătorești pe faptul excesului de putere sau al depășirii atribuțiilor de serviciu, în cele mai dese cazuri neîntemeiate.

Concluzii

1) Norma de la alin.(3) art.319 C.contr. RM (ce sancționează efectuarea actelor de executare silită de către altă persoană decât executorul judecătoresc) este specială în raport cu norma de la art.54¹ C.contr. RM, care stabilește răspunderea pentru practicarea unei profesii sau a unei activități, alta decât activitatea de întreprinzător, fără deținerea licenței sau a altei autorizații, dacă legea prevede ca obligatorie deținerea acesteia.

2) Începând cu 23 iulie 2010, executorul judecătoresc nu mai are statut de funcționar public, ci de persoană investită de stat să îndeplinească activități de interes public, adică de liber profesionist, fiind deci echivalent cu statutul avocatului, notarului, administratorului autorizat, expertului judiciar, mediatorului, interpretului și traducătorului antrenat de Consiliul Superior al Magistraturii, de Ministerul Justiției, de organele procuraturii, de organele de urmărire penală sau instanțele judecătorești.

3) Comparativ cu statutul avocatului, mediatorului etc., cel al executorului judecătoresc (de liber profesionist) este unul special, fapt rezultat din prevederile legale ce prescriu activitatea acestuia, actul lui fiind act de dispoziție.

4) În sensul reglementărilor penale în vigoare, executorul judecătoresc reprezintă persoană publică, evoluând pe post de persoană investită de stat să îndeplinească activități de interes public.

5) Modificarea statutului extrapenal al executorului judecătoresc din funcționar public în persoană investită de stat să îndeplinească activități de interes public (liber profesionist cu statut special) nu a avut niciun impact asupra încadrării juridico-penale a faptelor infracționale comise de executorul judecătoresc în legătura cu această calitate în sfera publică.

6) În sensul legii penale a Republicii Moldova, în condițiile actuale, executorul judecătoresc are o dublă calitate: *a)* de persoană cu funcție de răspundere și *b)* de persoană publică.

7) Excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu (art.328 CP RM) este infracțiunea cel mai des imputabilă executorilor judecătorești, fapt condiționat, probabil, de statutul funcțional al acestora.

8) Practica judiciară a Republicii Moldova demonstrează că în privința executorilor judecătorești, deseori, sunt intentate, neîntemeiat, dosare penale în baza art.328 CP RM, pentru faptul excesului de putere sau al depășirii atribuțiilor de serviciu.

Referințe:

1. Codul penal al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr.128-129, republicat în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr.72-74.
2. Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 14.03.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr.104-110.
3. Codul contravențional al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 24.10.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr.3-6.
4. Codul de executare al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 24.12.2004. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr.214-220.
5. Legea Republicii Moldova cu privire la executorii judecătorești, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 17.06.2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr.26-28.
6. Legea Republicii Moldova cu privire la sistemul de executare silită, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 06.07.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr.126-130.
7. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Regulamentului și structurii Departamentului de executare a deciziilor judiciare, adoptată de Guvernul Republicii Moldova la 15.03.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr.40-42.
8. BĂBĂLĂU, D. *Răspunderea penală pentru practicarea ilegală a activității de întreprinzător*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2016. 304 p.
9. Legea Republicii Moldova pentru modificarea și completarea unor acte legislative, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 02.12.2011. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr.25-28.
10. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 06 mai 2014. Dosarul nr.1ra-650/14 http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=2156 (Accesat: 05.01.2018)
11. POPOV, R. *Subiectul infracțiunilor prevăzute în Capitolele XV și XVI din Partea Specială a Codului penal*. Chișinău: CEP USM, 2012. 315 p.
12. Codul penal al României, în redacția anului 2009. În: *Monitorul Oficial al României*, 2009, nr.510.
13. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol.II*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 1300 p.
14. BRÎNZA, S., STATI, V. *Drept penal. Partea Specială. Vol.II*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2011. 1324 p.
15. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor”, nr.23 din 28.06.2004. În: *Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova*, 2004, nr.8 http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=37 (Accesat: 25.01.2018)
16. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 06 mai 2014. Dosarul nr.1ra-650/14 http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=2156 (Accesat: 25.01.2018)
17. Sentința Judecătoriei Chișinău (sediul Buiucani) din 30 ianuarie 2017. Dosarul nr.1-102/17 https://jc.instante.justice.md/apps/pdf_generator/base64/create_pdf.php (25.01.2018)
18. Decizia Colegiului lărgit al Curții Supreme de Justiție din 06 octombrie 2015. Dosar nr.1ra-833/2015 http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=4933 (Accesat: 25.01.2018)

Date despre autori:

Stanislav COPEȚCHI, doctor în drept, conferențiar universitar, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: scopetchi@yahoo.com

Roman TALMACI, Președintele Uniunii Naționale a Executorilor Judecătorești.

Prezentat la 12.03.2018